

DAGNY

TIDNING FÖR
 SVENSKA
 KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

N:r 48.

Stockholm den 23 December 1909.

2:a årg.

<p>Prenumerationspris: $\frac{1}{4}$ år . . . kr. 4: 50 $\frac{1}{2}$ år . . . kr. 2: 50 $\frac{3}{4}$ " " " 3: 50 $\frac{1}{4}$ " " " 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.</p>	<p>Redaktion: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 63 53. Riks- 122 85. — Utgifningstid hvarje torsdag.</p>	<p>Redaktör o. ansvarig utgifvare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: Kl. 11—12. — Sthlm 1909. F. Englunds Boktr.</p>	<p>Expedition och Annonskontor: Mästersamuelsgatan 51, en tr. — Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.</p>	<p>Annonspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10: — Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 % 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annons bör vara inlämnad senast måndag f. m.</p>
--	--	--	---	--

"Lärokurs för fruntimmer".

Ännu ett femtioårsminne.

I januari månad 1859 stod följande annons att läsa i Stockholms Aftonblad: "Den 1:a instundande februari öppnas — — en lärokurs för fruntimmer, hvilka antingen blott i allmänhet önska att utsträcka sin teoretiska bildning något längre än

Rektor P. A. SILJESTRÖM. Prof. P. A. CEDERSCHIÖLD. Professor A. H. FOCK.
 Initiativtagare till Lärokursen.

som vanligen låter sig göra i flickpensionerna eller ock särskildt afse att förbereda sig till lärarinnekallet.

Undervisningen, dels genom en à två lektioner hvarje hvardagseftermiddag, dels genom anvisningar till hemarbete kommer att meddelas i följande läroämnen, nämligen: Religion, Historia och Geografi, Räkning och Geometri, Teckning, Naturvetenskap, Hälsolära, Allmän språklära och Litteraturhistoria, Undervisningslära. Special-undervisning i främmande språk ingår icke i läroplanen, enär någorlunda nöjaktiga kunskaper i det hänseendet likasom öfriga vanliga pensionskunskaper förutsättas hos eleverna. — — —

Kursen fortgår oafbrutet till den 1:a nästkommande juni, hvarefter lektionerna upphöra under sommarmånaderna för att åter börja nästa höst. Inga andra afgifter erläggas än som oundgängligen erfordras till bestridande af omkostnaderna för lokalens upp-

lysning samt andra nödvändiga utgifter».

Om en sådan annons blefve synlig i våra dagar, skulle den knappast väcka någon uppmärksamhet — kanhända en och annan förvånad fråga: "Hvad menas med detta? sådant läses ju i alla skolor." Gratisundervisningen hade måhända väckt någon förvåning, men det hade också varit allt. Annorlunda verkade detta enkla och anspråkslösa tillkännagifvande på den tidens kvinnor. Vid genomläsandet af detsamma började gamla och unga hjärtan klappa af hänförelse. Man kunde och vågade knappast tro det härliga budskap som gömdes däri. Blodet steg i varma vågor

Promenaddräcker och Kappor

Vår stora mellangren rekommenderas.
 Elegant smak! Solidt arbete! Förnämliga priser!

GUSTAF HOLMBLOMS KAPPAFFÄR, NORRMALMSTORG

upp på unga kinder, och en enda tanke behärskade alla dem, som denna härliga kallelse träffade: "Måtte jag få vara med".

Vår tids ungdom, som kanske mången gång till öfvermåttad får sin kunskapsörst tillfredsställd, kan föga fatta den hunger efter verkligt vetande, som den tiden bodde hos så många kvinnor. Och icke blott först efter vetande, utan hos otaliga hade vaknat en allt starkare längtan efter utvidgad verkningskrets, nya vägar till utkomst och bergning. Till allt detta förmodade icke pensionsundervisningen föra den unga flickan. Små kunskaper i få ämnen. Det hela anlagdt på en yttre salongspolityr, utan innehåll och kärna, det var hvad som bjöds oss då. Ej underligt att vi kände tomheten. Tillägga vi så, att af alla de vägar, som nu stå öppna för de unga flickorna vid akademier, tekniska skolor, högskolor, gymnastikinstitut, handelsskolor och hvad de nu heta alla vår tids utbildningsanstalter, fanns då ingen tillgänglig för kvinnor. Det var lärokurs för fruntimmer, som tog det första, det afgörande steget.

Lyckligtvis var det icke blott kvinnor, som kände den skriande orättvisan i dessa förhållanden. Kloka män kände icke blott det orättfärdiga uti att afstänga kvinnan från alla kunskapsmöjligheter utan äfven den samhällsskada som detta innebar, då det hämmade krafter, som kunde blifva till välsignelse, om de finge användas. Visserligen hade på riksdagen stämmor höjt sig för ett bättre ordnande af den kvinnliga undervisningen, men de hade blifvit hastigt och kraftigt nedtystade. Det var ju nästan en galenskap att tala om högre undervisning för kvinnor.

När alla vägar tycktes stängda, var det trenne högsinnade, varmhjärtade män, som beslöto att själfva våga försöket att bryta väg för en ny tingens ordning. Det var rektorn vid Nya Elementarskolan P. A. Siljeström, professorn vid Teknologiska Institutet A. H. Fock och professorn vid Barnbördshuset P. A. Cederschiöld. Till sin hjälp fingo de utan svårighet personer som insågo sakens stora betydelse. Hofpredikanten T. Lithner, magister M. Schück, professor N. I. Andersson, lektor J. Elfving, magister O. Eneroth, professor C. G. Qvarnström, lektorn vid Karlberg, C. W. A. Tham och flere andra arbetade med stort nit och intresse för den viktiga sakens framgång. Det praktiska resultat af detta arbete, som dessa män tänkt sig, var nog framför allt att åstadkomma en verklig lärarinnebildning.

Emellertid vågade icke inbjudarne sätta sina förhoppningar allt för högt. Till den 2 februari 1859 voro de anmälda eleverna sammankallade, och det anspråkslösa rum, rymmande omkring 20 personer, hvardi de skulle samlas, visade sig genast för trångt. Ett annat rum anskaffades — äfven detta befanns för litet, och först i det tredje rummet fann man plats för de 131 elever, som anmält sig.

Låt oss kasta en blick på den egendomliga skaran, som var där församlad! Den äldsta bland dem var 54

år, de yngsta 16. Mellan dessa båda gränser fanns en åldersväxling i nästan alla lägen. Hvad visar väl denna egendomliga sammanslutning mellan åldriga kvinnor och unga flickor, om icke att hos dem alla bodde och hos många hade under långa, dystra år bott en okullig längtan efter vetande, sanning, ljus.

Att förena alla dessa till en gemensamt arbetande klass var ju omöjligt, och för den skull uppdelades de i tvänne grupper, elever och åhörarinor, så att då undervisningen öppnades i Klara skolhus vid Klara kyrkogård mötte 53 elever och 78 åhörarinor. Eleverna ägde att åhöra föreläsningar samt genom anteckningar och förhör ådagalägga huru de kunde tillgodogöra sig undervisningen. De läroämnen som skulle förekomma voro: religion, historia och geografi, aritmetik, svenska språket, fysik, fysiologi, botanik och zoologi.

Ingen af vår tids kvinnor kan fatta, att öppnandet af lärokursen var ett djärft, nästan riskabelt företag. Det gällde ju att skaffa kvinnor undervisning i åtskilliga ämnen, som dittills ansetts för dem obehöfliga, ja rent af skadliga. Kritiken uteblef icke heller. Den föll skarp och hård öfver dem som ville rycka unga flickor ur deras naturliga verksamhetskrets, göra dem till blåstrumpor, till karrikatyrer af kvinnor, rent af beröfva dem de finaste och ädlaste egenskaperna hos en kvinna. Och då slutligen professor Cederschiöld gaf en mycket begränsad framställning af människokroppens inre delar, utbröt en formlig storm mot lärokursen. Han hade därför full rätt att vid en fest, som eleverna gåfvo för sina lärare 10 år efter kursens början, säga:

Hvem minnes icke denna skara,
Som reste sig mot oss, en tanklös hop,
Med hänfullt löje och med gälla rop.

Emellertid fortgick arbetet vid Lärokursen. Lärarnas kärlek och intresse sviktade aldrig, lika litet elevernas hänförelse. Det kan vara af intresse att höra hvad en af lärarna, professor Fock, yttrade vid ofvannämnda fest: "Det var en undervisning af den mest egendomliga beskaffenhet, väl ägnad att bringa mången gammal skolkarl och ännu mer pensionsföreståndarinna i förtviflan. Intet reglemente med sina många paragrafer, inga på väggarna uppklistrade ordningsreglor, ingen systematiskt uppgjord läsordning, där de särskilda undervisningsämnenas bildande krafter blifvit mot hvarandra noga afvägda och därefter utportionerade, ingen klassindelning, ingen läxläsning i vanlig bemärkelse — hela denna så nödvändig ansedda apparat var totalt bortkastad. Allt detta var ersatt med ett enda ord — och det ordet heter *f r i h e t*". Och tilläggas kan, att äfven den yttre ordningen var mönstergill. Doktorinnan Wilhelmina Idestrom, som skulle öfvervaka det hela, hade ett lätt och angenämt arbete, ty hvarje elev var lika rädd om "kursens ära", som hon själf.

Undervisningen i Lärokursen ägde rum under åren 1859—60 och avslutades i maj 1861, då den efterträd-

des af Statens Seminarium för bildande af lärarinnor. Att Seminariet har sin rot och sitt upphof i Lärokursen kan icke bestridas. Detta ursprung är nämligen angifvet i Kungl. Maj:ts proposition till Rikets Ständer, på grund af hvilken denna läroanstalt blef organiserad. En stor del af Lärokursens lärare ingick i samma egenskap vid Seminariet, flere af dess elever blefvo anställda vid Seminariet som biträdande lärarinnor.

Så hade då Lärokursen utfört sitt värf. Det kunde ej mera förnekas, att kvinnan var mottaglig för undervisning. De riksdagsmän som besökte kursen och åhörde undervisningen, måste medgifva, att här fanns både lust och förmåga att lära. Deras svar blef ju också Seminariet.

Nog voro vi alla elever nöjda och stolta öfver Lärokursens resultat, men denna känsla förmådde dock icke utplåna sorgen öfver kursens upplösning. Det arbete, för hvilket vi lefvat under dessa trenne år, skulle ej mera återkomma. Ej under då, att vi sade hvarandra, att så lyckliga som vi varit under dessa tre år, skulle vi aldrig mer kunna blifva. Det var en kärlek till arbetet, en hänförelse för detsamma, som nog aldrig mera kan träda fram vid en läroanstalt. Hvar och en kände sin betydelse i kampen och hvad den innebar. Och hur lätt var ej arbetet under ledningen af dessa lärare, hvilkas bild vi gamla ännu bevara i tacksamt minne.

Må aldrig dessa mäns namn förgätas i den svenska kvinnans historia. Där ha de sin plats, ty de trodde på oss, och därför kunde de föra oss fram till seger. De hvila nu alla i sina tysta kamrar, men deras gärningar följa dem efter och skola göra så allt fort.

M. Rbg.

Befrielse.

Några ord med anledning af polishistorien i Dagny.

Den uti Dagny den 9 december meddelade historien om en ung prostituerad kvinna, som af polisen från sitt arbete fördes till "reglementeringsbyrån", har väckt en del uppmärksamhet, blifvit aftryckt i andra tidningar och gifvit anledning till såväl gensagor som kommentarier. Det kunde under sådana förhållanden möjligen vara på sin plats, att det i någon mån reddes ut huru det går till, när en byråskrifven prostituerad skall lämna sitt sorgliga yrke och söka komma upp ur "den undre världen".

I hufvudstaden — och det är därstädes den i Dagny nämnda tilldragelsen ägt rum — regleras prostitutionspolisens och de prostituerades åligganden genom "Föreskrifter rörande uppsikten öfver prostituerade kvinnor i hufvudstaden af Öfverståthållare-Embetet meddelade den 2 juni 1875". Art 4 uti dessa föreskrifter handlar "Om

straff och befrielse från besigtning" och bestämmer i sin 8:de § mom. b) att besiktningsskyldig kvinna kan från besiktning befrias "tills vidare: då hon anmäler sig vilja återgå till en anständig vandel och polisföreståndaren har sig bekant, att hon erhållit tjänst eller kan sig på annat sätt ärligen försörja. I detta fall öfvervakas hon i 3 månader, hvarefter hon, då skäl till klagomål emot henne under denna tid ej förekommit, på föreståndarens anmälan må kunna af Öfverståthållare-Embetet ur besigtningssboken afföras". Som bekant kräves icke en så invecklad procedur, när någon af oss andra önskar bättra sitt lefverne. För den som är en smula psykolog och något känner världen är ej svårt att förstå, hur pass lätt det skall vara för en ung kvinna att behålla sitt arbete och sin plats bland kamrater, då polisen tittar till henne ibland och hör efter hur det står till med hennes moral.

Men flickan i den s. k. polishistorien i Dagny har säkerligen icke gått till väga efter Art. 4 § 8 mom. b) uti de nämnda föreskrifterna, af hvilka hon enligt Art. 4 § 7 dock skall äga ett exemplar. Hennes förskräckelse när polisen uppträder, visar, att hon skaffat sig arbete utan att polisen vetat af det och att hon hela tiden fruktat för att bli upptäckt. Efter hvad jag sett af sådana olyckliga, skulle jag tro att hon genom att fela mot de i Art. 3 § 6 mom. a)–m) gifna och andra ordningsregler åsamkat sig ett större bötesbelopp (det är alldeles uteslutet att polisen härvidlag skulle fordrat ett slags lösen af flickans arbetsgifvare) och att hon möjligen erhållit så många varningar, att det nu skulle bli fråga om att "ådömas allmänt arbete från 3 månader till ett år" enligt Art. 4 § 7, som ställer i utsikt behandling "i enlighet med de i Kungl. Förordningarne om försvarslöse samt fattigvården meddelade stadganden", om "hon ej låter sig rätta". I nöd och ångest har hon då hållit sig undan en tid, sökt efter och hoppats på ett tillfälle att få fotfäste, har till slut lyckats erhålla arbete, smyger sig om morgonen till och om aftonen från detta och begynner tro, att det kanske går att hålla sig uppe och slippa undan polisen. Men rättvisan vakar. Det åligger nämligen föreståndaren för prostitutionsafdelningen enligt Art. 5 § 10 mom. e) att, då kvinna uteblifvit från den allmänna eller den å särskild tid anordnade besigtningen skyndsamt låta henne till visitation inställa. Polisen har sin instruktion likmätigt efterspanat henne, omsider sparat upp hvar hon var att finna och skyndat inställa henne o. s. v. och har alltså handlat fullt korrekt. Det finnes nog ingen bland dem som sysselsatt sig med räddningsarbete, som ej känner till sådana fall — och andra, då flickor hållit sig undan polisen utan att lyckats få eller vilja ha arbete.

Men hvarför sökte hon, när hon nu jämt skulle gå i ångest för att bli upptäckt, ej hållre att på den rätta vägen, d. v. s. enligt Art. 4 § 8 moment b) bli en